

DÔCHODKOVÝ SYSTÉM NA SLOVENSKU

Image from Pixabay

Čo je to dôchodok?

Dôchodok je dávka alebo suma peňazí, na ktorú má nárok dôchodca. V každom štáte je iný dôchodkový systém. Na Slovensku v roku 2005 vstúpila do platnosti reforma dôchodkového systému a výrazne zmenila celý systém. Od tohto termínu hovoríme o tzv. trojpilierovom dôchodkovom systéme.

Ako to funguje?

Každý pracujúci človek, ktorý má príjem, musí časť z neho (z hrubej mzdy) odvádzať štátu, Zdravotnej poisťovni a Sociálnej poisťovni. Jedna čiastka je určená na budúci dôchodok a platíme ju Sociálnej poisťovni. Celkovo ide o 18% z hrubej mzdy čo pri hrubej mzde 1000EUR predstavuje platbu 180EUR

mesačne. To je povinná časť dôchodkového systému a každý sa môže rozhodnúť, či celú čiastku ponechá výlučne Sociálnej poisťovni (I. pilier), alebo časť zo sumy bude posilať Dôchodkovej správcovskej spoločnosti (II. pilier). Okrem toho si každý na Slovensku môže sporiť na dôchodok dobrovoľne či už formálne v doplnkovej dôchodkovej spoločnosti (III. pilier), alebo v inej forme dlhodobého sporenia, napríklad v životnom poistení či iných produktoch sporenia/investovania v ponuke komerčných finančných inštitúcií, prípadne investíciami do nehnuteľností či iných reálnych aktív, ktorých speňaženie v budúcnosti by nám umožnilo získať dodatočný príjem na dôchodku.

Ak začnete pracovať, môžete sa rozhodnúť, či vstúpite do druhého piliera alebo nie.

Charakteristika I. piliera:

- Vstup do I. piliera je povinný, predstavuje základ poistného systému na Slovensku.
- Platíme 18% z hrubej mzdy (pre človeka, ktorý nevstúpil do II. piliera), alebo 18% z hrubej mzdy znížené o príspevok do II. piliera (pre človeka, ktorý vstúpil do druhého piliera).
- Výška dôchodku je vypočítaná ako súčin $A \times B \times C$
 - o A: počet odpracovaných rokov (napríklad 45 rokov)

- o B: priemerný osobný mzdový bod (vyjadruje, či ste zarábali viac alebo menej ako priemernú mzdu. Ak niekto zarábal celý život dvojnásobok priemernej mzdy na Slovensku, tak $B=2$, ak niekto zarábal len polovicu priemernej mzdy na Slovenku, tak $B=0,5$)
- o C: aktuálna dôchodková hodnota (je určená každoročne pre celé Slovensko, v roku 2019 $C= 12,6657\text{EUR}$)
 - Ide o priebežný systém, čo znamená, že vaše peniaze sa neukladajú, ale vyplácajú sa súčasným dôchodcom. Inými slovami, terajší pracujúci sa priebežne skladajú na dôchodky terajším dôchodcom.

Charakteristika II. piliera:

- Vstup je dobrovoľný, ale následné platby sú povinné.
- V aktuálnom roku 2020 do II.piliera platíme 5,00% z hrubej mzdy a postupne sa odvod zvyšuje až na max. 6% v roku 2024. Celkovo však platíme 18% z hrubej mzdy.
- Do II.piliera si navyše môžeme (ak chceme) dodatočne aj príspeviť. Výška týchto dobrovoľných príspevkov nie je obmedzená. Ich daňové zvýhodnenie však skončilo v roku 2016 a málokto tak túto možnosť dobrovoľného prisporenia aktuálne využíva.
- Výška dôchodku bude závisieť od nasporenej sumy.
- Peniaze, ktoré posielate DDS sú investované do cenných papierov a ak ich hodnota rastie, váš dôchodok bude vyšší (a naopak).
- Do čoho budú vaše peniaze investované, rozhodujete vy. Máte na výber málo rizikové a málo výnosné investície, ale aj rizikové a zároveň výnosnejšie investície.
- Nasporené peniaze sa dedia až do termínu podpisu zmluvy o výplate dôchodku s poisťovňou.

Charakteristika III. piliera a ďalšie piliere na váš dôchodok:

Vstup do III.piliera dôchodkového systému, teda doplnkového dôchodkového sporenia je dobrovoľný. Ide o systém, kedy časť príspevkov na váš účet v Doplnkovej dôchodkovej spoločnosti platí zamestnávateľ a časť vy. Výška vášho príspevku musí byť minimálne rovnaká s výškou príspevku vášho zamestnávateľa (ak vám zamestnávateľ prispieva 20EUR, tak si musíte sporiť 20EUR aj vy.). Do čoho budú vaše peniaze investované, rozhodujete vy. Máte na výber málo rizikové a málo výnosné investície, ale aj rizikové a zároveň výnosnejšie investície.

Okrem II. a III. piliera je rozumné, aby si každý na Slovensku sporil na dôchodok dobrovoľne aj v inej forme, napríklad v životnom poistení či iných produktoch sporenia/investovania v ponuke komerčných finančných inštitúcií, prípadne investíciami do nehnuteľností či iných reálnych aktív, ktorých speňaženie v budúcnosti vám umožní získať dodatočný príjem keď už nebudete vládať pracovať. Len tak si dokážete zabezpečiť slušný dôchodok o tých 40 a viac rokov, ktoré vašu generáciu delia od odchodu do penzie.

Image from Pixabay

Prečo prišlo k zavedeniu II piliera na Slovensku?

Starnutie obyvateľstva je jedným z hlavných dôvodov, prečo Slovensko, tak ako iné európske krajiny, pristúpilo v roku 2005 k zmene dôchodkového systému. Tradičný dôchodkový systém, reprezentovaný Sociálnou poisťovňou, funguje na priebežnom princípe. To znamená, že súčasní pracujúci povinne platia odvody do Sociálnej poisťovne, ktoré sa hneď vyplatia súčasným dôchodcom. Dnešní pracujúci veria, že keď oni budú v dôchodku, ich pracujúce deti im budú financovať ich starobné dôchodky. Sociálna poisťovňa však môže vyplatiť na dôchodkoch len toľko, koľko vyberie. Keďže sa rodí čoraz menej detí a ľudia žijú dlhšie, čoraz menej pracujúcich pracuje na čoraz viac dôchodcov. Štát by bez reformy nebol

schopný uniesť toto bremeno a musel by buď výrazne znížiť dôchodky, zvýšiť odvody súčasných pracujúcich, alebo oboje naraz. Keďže každý pracujúci sa má možnosť rozhodnúť, či bude len v I. pilieri alebo vstúpi aj do II. piliera, je nevyhnutné porovnať výhody a nevýhody oboch pilierov:

Spoločné atribúty I. a II piliera

- výška dôchodku závisí od hrubého zárobku, resp. od odvodovej povinnosti na dôchodkové poistenie do Sociálnej poisťovne a Dôchodkovej správcovskej spoločnosti,
- nárok na dôchodok získa občan až po dosiahnutí dôchodkového veku, resp. minimálneho obdobia sporenia (momentálne je zavedený dôchodkový strop na úroveň 64 rokov, minimálne obdobie sporenia je 15 rokov),
- aj II. dôchodkový pilier je podstatne ovplyvňovaný vládou legislatívou (politickou mocou), neexistuje v podstate žiadna garancia, že súčasný stav potrvá aj do budúcnosti bez významných zmien v dôchodkovom systéme,
- časté zmeny v legislatíve môžu podstatne ovplyvniť výhodu, resp. nevýhodu I. alebo II. dôchodkového piliera,
- pri strate zamestnania (krátkodobo alebo dlhodobo) ak sporiteľ nechcete stratiť žiadnu dobu, ktorá sa mu bude započítavať do dôchodku je potrebné sa dobrovoľne prihlásiť do Sociálnej poisťovne a platiť odvody na dôchodkové poistenie v percentuálnej výške (najmenej z minimálnej mzdy a maximálne z 3 násobku priemernej nominálnej mzdy v SR). Ak sporiteľ je zároveň účastníkom II. piliera, časť odvodov na starobné poistenie bude smerovať do dôchodkovej správcovskej spoločnosti, kde sa budú peniaze zhodnocovať podľa vývoja na finančných trhoch

I. dôchodkový pilier (Sociálna poisťovňa)

Výhody

- doživotné vyplácanie dôchodku, resp. dočasné pre starobné, predčasné starobné, vdovské a vdovecké penzie.
- štát upravuje výšku už pridelených dôchodkov (valorizuje) v závislosti od vývoja inflácie resp. rastu priemernej nominálnej mzdy. Zmenu však musí schváliť parlament.

- predpoklad, že tu bude Sociálna poisťovňa o 30 rokov je o niečo vyššia ako existencia dôchodcovských správcofských spoločností.
- Štát má zo zákona povinnosť vyplácať dôchodcom dôchodky. Sociálna poisťovňa je chránená štátom a na vyplatenie dôchodkov si musí štát nájsť finančné prostriedky aj keby si ich mal draho požičať,
- zásluhovosť, solidarita - dobre zarábajúci dostanú vysoké dôchodky, zle zarábajúci menej, veľmi nízke dôchodky sa umelo zvyšujú, veľmi vysoké dôchodky sa umelo znižujú.

Nevýhody

- peniaze sa neukladajú do budúcnosti (nesporia sa na účte sporiteľa) na individuálny účet sporiteľa, ale používajú sa na výplatu dôchodkov súčasným dôchodcom,
- výška dôchodku je veľmi závislá od budúcich príjmov ŠR a rozhodnutia vlády. Ak nebudú peniaze v štátnom rozpočte na dôchodky, musí si štát požičať peniaze z externých zdrojov, čím sa zvyšuje zadlženosť krajiny,
- výška dôchodku je veľmi naviazaná na výšku aktuálnej dôchodkovej hodnoty v čase požiadania o starobných dôchodok. Tento ukazovateľ (aktuálnu dôchodkovú hodnotu) stanovuje a odsúhlasuje vláda na nasledujúce obdobie,
- dedenie dôchodku v I. pilieri je prakticky nemožné. V prvom pilieri má nárok na nejaký druh odškodnenia len životný partner, v podobe vdovského, vdoveckého alebo sirotského dôchodku na určité obdobie.
- Celkovo, kvôli demografii je zásluhovosť v I. pilieri koncept dlhodobo neudržateľný. Je dosť možné, že dávka zo Sociálnej poisťovne bude musieť byť solidárna, každému rovnako a relatívne málo, aby sa ušlo každému (ostatne, tak to bolo zamýšľané aj v pôvodnej reforme 2004, I.pilier = solidárny, II.pilier = zásluhový.

II. dôchodkový pilier (Dôchodcovské správcofské spoločnosti)

Výhody

- je zameraný viac individuálne, každý sporiteľ má vedený v dôchodcovskej správcofskej spoločnosti (DSS) svoj osobitný sporiaci účet. To, čo si na ňom občan nasporí, to bude mať k dispozícii v čase odchodu do dôchodku. Za nasporené peniaze si bude môcť kúpiť dôchodok od poisťovacích spoločností.

- diverzifikácia rizika, resp. rozloženie rizika investície, sporenia na dôchodok do 2 možností (I. a II. Pilier),
- peniaze sa môžu zhodnocovať v závislosti od stratégie investovania DSS a výberu správneho investičného fondu podľa preferencie postoja k riziku sporiteľa. už je to inak, garantované, negarantované, indexové..
- činnosť DSS podlieha 5 násobnej kontrole - NBS, depozitár, nezávislý audit, klient a vnútorná kontrola spoločnosti,
- klient v DSS si môže vybrať, akým spôsobom chce úspory dostávať (akú časť jednorazovo, resp. postupne),
- úspory z DSS v prípade smrti sporiteľa môže získať aj iný dedič - napríklad rodič, deti či iný určený blízky človek,
- možnosť kontroly stavu dôchodkového účtu, prostredníctvom internetu a aplikácií v smartfóne,
- zásluhovosť systému, čím viac budete zarábať, tým vyššie odvody budete platiť a tým viac si budete mesačne sporiť na vašom účte v DSS.
- Možnosť dobrovoľného prisporenia si. Daňová výhoda dobrovoľných príspevkov síce zanikla v roku 2016, ale stále DSS sú pomerne výhodná alternatíva čo sa týka poplatkov v porovnaní s kolektívnym investovaním..

Nevýhody

- neexistuje žiadny princíp solidarity. Občania s nízkym príjmom (čiastočne invalidný, invalidný) budú mať nižšie dôchodky. Nebudú sa týmto skupinám občanov umelo zvyšovať dôchodky ako v prípade I. piliera.
- hodnota nasparených peňazí na dôchodkovom sporiacom účte a výška výnosov je závislá od vývoja na finančných trhoch a ich turbulenciách.
- poplatky za vedenie účtu, poplatok za správu fondu, depozitársky poplatok môžu byť vyššie ako výnosy z investovania DSS,
- v pokročilejšom veku nie je možné si zvoliť rizikovejšiu a teda pravdepodobne výnosnejšiu stratégiu investovania,
- DSS - negarantuje priemernú výnosnosť,
- poplatky DSS sa strhávajú raz mesačne a DSS ich účtuje aj vtedy, ak ste napríklad nezamestnaný a na osobný dôchodkový účet práve neprispievate,

- ak si klient zvolil vyplácanie dôchodku v doživotnej forme a po napríklad 2 mesiacoch odchodu do dôchodku zomrie, v tomto prípade nedochádza k dedeniu, pretože tento poberateľ už nemá účet v DSS. Dedenie nie je možné, pretože doživotné anuity znamenajú povinnosť poisťovne vyplácať doživotný dôchodok bez ohľadu na to, ako dlho bude dôchodca žiť.

Zoznam Dôchodkových správcovských spoločností, ktoré predstavujú II. pilier ako aj zoznam Doplnkových dôchodkových spoločností, ktoré predstavujú III. pilier vedie Národná banka Slovenska (https://subjekty.nbs.sk/?aa=select_sector&bb=5&cc=&qq=).

Image from Pixabay